

Nền kinh tế nước ta đang chuyển sang vận động theo cơ chế thị trường có sự quản lý của nhà nước, cơ sở pháp lý để quản lý nền kinh tế thị trường mở cửa đã, đang hình thành và từng bước được hoàn thiện. Trong bối cảnh đó, các thành phần kinh tế tham gia thị trường ngày càng nhiều, các doanh nghiệp ra đời với nhiều hình thức tổ chức kinh doanh đa dạng và phức tạp.

Song song với sự phát triển của nền kinh tế nói chung, sự hình thành và phát triển của thị trường vốn nói riêng, mối quan hệ giữa các doanh nghiệp, sự quan tâm đến tình hình tài chính của nhau ngày càng tăng. Hay nói một cách khác, càng ngày càng có nhiều đối tượng khác nhau quan tâm

toán viên chuyên nghiệp thì các tài liệu, số liệu kế toán và báo cáo quyết toán của các đơn vị kế toán là căn cứ cho việc điều hành, quản lý hoạt động ở đơn vị, cho các cơ quan quản lý cấp trên và cơ quan tài chính Nhà nước xét duyệt quyết toán hàng năm của các đơn vị kế toán, cho cơ quan thuế tính toán số thuế và các khoản nộp khác của đơn vị đối với ngân sách nhà nước, cho các cổ đông, các nhà đầu tư, các bên tham gia liên doanh, các khách hàng và các tổ chức, cá nhân xử lý các mối quan hệ về quyền lợi và nghĩa vụ của các bên có liên quan trong quá trình hoạt động của đơn vị.

Hoạt động kiểm toán độc lập còn giúp các đơn vị kế toán phát hiện, chấn chỉnh kịp thời các sai sót do vô tình hay cố ý, phòng ngừa các vi phạm và thiệt hại có thể xảy ra trong kinh doanh và sử dụng kinh phí.

Rõ ràng là, hoạt động kiểm toán

càng nhiều khách hàng về phía mình. bao gồm:

- Các công ty liên doanh có vốn đầu tư nước ngoài với Hồng Kông, Nhật Bản, Đài Loan, Hàn Quốc, Singapore, Malaysia, Thái Lan, Philippines, Australia, Pháp, Nga, Đức, Anh, Na Uy, Canada...

- Các tổ chức quốc tế và nhận tài trợ quốc tế như: SIDA, EC, WB, Quỹ phát triển Châu Á, UNDP, IPPF, SOS...

- Các hợp đồng hợp tác kinh doanh trong lĩnh vực đầu khí.

- Các liên doanh trong nước, các doanh nghiệp nhà nước, hợp tác xã, công ty tư nhân, cơ quan nhà nước, tổ chức xã hội.

Cùng với việc phục vụ khách hàng, các tổ chức kiểm toán độc lập nước ta đã ra sức xây dựng và kiện toàn tổ chức ngày càng vững mạnh, đội ngũ kiểm toán viên ngày càng được phát triển, trình độ nghiệp vụ không ngừng được nâng cao, có những mặt, những lĩnh vực đã theo kịp trình độ kiểm toán quốc tế. Từ 3 công ty kiểm toán đầu đàn là VACO, AASC và AISC trong thời gian sắp tới sẽ ra đời thêm 1 số công ty kiểm toán nữa để hình thành một "gia đình" các công ty kiểm toán VN như A & C, AFC, Công ty kiểm toán Đồng Nai, Công ty kiểm toán Đà Nẵng, Công ty kiểm toán Hạ Long... Đây chính là những "đứa con đầu lòng" của ngành kiểm toán VN.

Tuy nhiên, "vạn sự khởi đầu nan", mặc dù hoạt động kiểm toán đã có từ lâu ở các nước có nền kinh tế thị trường phát triển, nhưng ở nước ta lại là hoạt động hoàn toàn mới mẻ, kiến thức chuyên môn còn hạn hẹp, môi trường hoạt động cũng không hoàn toàn thuận lợi... do đó đã làm hạn chế đến sự phát triển chung của ngành.

Những khó khăn ban đầu là:

- Trừ những đơn vị kế toán có sự tham gia quản lý của nước ngoài, hầu hết người quản lý ở các đơn vị chưa hiểu hết mục đích của hoạt động kiểm toán, chưa thấy được lợi ích thiết thực từ những tư vấn của các kiểm toán viên...

- Nhiều doanh nghiệp đặc biệt là các doanh nghiệp nhà nước, công ty tư nhân, công ty cổ phần, chưa muốn tiết lộ những thông tin thực về hoạt động của doanh nghiệp mình cho người khác, trừ khi bị bắt buộc hoặc doanh nghiệp có sự cố.

- Do hoạt động kiểm toán của các tổ chức kiểm toán trong nước mới được hình thành nên có những người chưa thực sự tin tưởng vào chất lượng công việc của các kiểm toán viên VN.

Vì vậy mà khách hàng của các tổ chức kiểm toán VN hiện nay chủ yếu là các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, liên doanh với nước ngoài, các tổ chức viện trợ hoặc tiếp nhận viện

MÃY SUY NGHĨ VỀ HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

HOÀNG THẢO

đến những thông tin tài chính của doanh nghiệp. Nhưng không phải tất cả mọi người đều có thể tin ngay vào bản tự báo cáo của doanh nghiệp mà không có sự kiểm tra, phân tích độ tin cậy của báo cáo đó. Ngược lại, nếu tất cả mọi người (có liên quan đến doanh nghiệp) cùng kiểm tra bản báo cáo tài chính của một doanh nghiệp thì đó là một sự lãng phí lớn về thời gian.

Chính những điều trên đây đã thúc đẩy sự ra đời của các công ty kiểm toán ở nước ta trong thời gian vừa qua.

Theo quy chế về kiểm toán độc lập ban hành kèm theo Nghị định 07/CP ngày 29.01.94 của Chính phủ: kiểm toán độc lập là việc kiểm tra và xác nhận của kiểm toán viên chuyên nghiệp thuộc các tổ chức kiểm toán độc lập về tính đúng đắn, hợp lý của các tài liệu, số liệu kế toán và báo cáo quyết toán của các doanh nghiệp, các cơ quan, tổ chức đoàn thể, tổ chức xã hội (gọi tắt là các đơn vị kế toán) khi có yêu cầu của các đơn vị này.

Sau khi có xác nhận của kiểm

thực sự cần thiết cho tất cả những ai quan tâm đến doanh nghiệp (đơn vị kế toán).

Ngay từ khi mới ra đời, các tổ chức kiểm toán ở nước ta đã đóng góp một phần không nhỏ giúp các cơ quan nhà nước thực hiện vai trò quản lý nhà nước đối với các doanh nghiệp thuộc các thành phần kinh tế khác nhau, đã cung cấp cho các doanh nghiệp, các tổ chức trong và ngoài nước các dịch vụ có giá trị như:

- Kiểm toán độc lập.
- Giám định kế toán tài chính.
- Đánh giá tài sản và vốn góp.
- Cổ phần hóa doanh nghiệp.
- Tư vấn tài chính, kế toán, thuế.
- Đào tạo, bồi dưỡng kế toán, kiểm toán viên.

- Các dịch vụ tư vấn khác.

Bằng chính uy tín của mình và sự tuân thủ nghiêm ngặt phương châm hoạt động: độc lập, khách quan, bí mật số liệu, liên tục nâng cao chất lượng, hiệu quả và uy tín nghề nghiệp; các tổ chức kiểm toán VN đã thu hút ngày

trợ (là những tổ chức bị bắt buộc phải kiểm toán), một số doanh nghiệp khác có sự cố về tài chính...

Về phía các tổ chức kiểm toán trong nước có thể thấy:

- Do thiếu những kiến thức về quản trị doanh nghiệp trong cơ chế thị trường, thiếu những chuyên gia có liên quan, cho nên các tổ chức kiểm toán chưa mạnh dạn thực hiện các dịch vụ tư vấn quản trị là điều mà các nhà quản lý quan tâm nhất.

Ở các nước mà hoạt động kiểm toán đã trở thành quen thuộc thì người ta coi nghề kiểm toán ngang hàng với nghề luật sư và nghề thầy thuốc. Với tư cách là thầy thuốc, để cứu người, các thầy thuốc phải chẩn đoán bệnh trước, kê toa thuốc rồi mới điều trị bệnh. Đối với kiểm toán viên, thông qua hoạt động kiểm toán họ cũng "chẩn đoán" được "sức khỏe" của doanh nghiệp từ đó đề xuất các dịch vụ tư vấn có giá trị giúp cho doanh nghiệp nếu đã "khỏe" lại càng "khỏe" hơn; hoặc nếu "có bệnh" thì đưa ra các giải pháp hữu hiệu giúp cho doanh nghiệp vượt qua những "căn bệnh hiểm nghèo" (sự phá sản hoặc khánh kiệt). Như thế, nếu kiểm toán chỉ thực hiện chức năng kiểm toán độc lập các báo cáo tài chính mà xem nhẹ các dịch vụ tư vấn, đặc biệt là tư vấn quản trị doanh nghiệp, thì chẳng khác nào thầy thuốc thấy bệnh nhân có bệnh mà không ra tay cứu chữa vậy.

- Vì đạo đức nghề nghiệp, các tổ chức kiểm toán và kiểm toán viên không được tự quảng cáo công khai về mình dưới bất cứ hình thức nào. Nhưng không phải vì thế mà kiểm toán viên không được chủ động tiếp cận khách hàng, tìm hiểu nhu cầu và đề xuất các dịch vụ thiết thực mang lại hiệu quả cao cho khách hàng. Chính điều này cũng làm cho nhiều khách hàng chưa đến với các tổ chức kiểm toán VN.

- Cũng có lúc, vì nhiều lý do khác nhau, có những kiểm toán viên đã từ chối yêu cầu được phục vụ của khách hàng không phải vì yêu cầu vượt quá khả năng phục vụ của mình. Đây cũng là một trong những vấn đề cần rút kinh nghiệm đối với các kiểm toán viên.

Tóm lại, bằng những hoạt động thực tiễn của mình, kiểm toán ngày càng gần gũi với các khách hàng, ngày càng trở nên cần thiết cho tất cả những ai quan tâm đến tình hình tài chính nói riêng và các hoạt động nói chung của 1 tổ chức (đơn vị kế toán) trong cơ chế thị trường. Dù còn nhiều khó khăn và hạn chế, ngành kiểm toán VN vẫn ngày một phát triển. Hy vọng rằng, trong tương lai không xa các kiểm toán viên VN sẽ vững vàng bước lên cầu thang máy bay để thực hiện các dịch vụ "vượt qua biên giới" ♣

MỘT SỐ NÉT VỀ HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN TÀI CHÍNH TẠI VIỆT NAM

LÊ NGỌC TÁNH

Về mặt lịch sử, kiểm toán tài chính xuất hiện đầu tiên trong lĩnh vực tư nhân vào khoảng giữa thế kỷ XIX. Ở thời kỳ này, người ta bắt đầu phân biệt giữa người chủ sở hữu vốn và những người quản lý vốn. Lúc đó, kiểm toán viên là người bảo vệ cho những người chủ sở hữu chống lại những lạm dụng có thể có của những người quản lý.

Qua một thời kỳ dài phát triển, ngày nay kiểm toán tài chính đã được định dạng, và mang các tính chất sau đây:

- Kiểm toán tài chính là một cuộc kiểm tra chuyên nghiệp: được thể hiện ở sự hiện hữu của các tổ chức chuyên nghiệp có khả năng áp đặt các nguyên tắc, chuẩn mực cho các thành viên, và việc vận dụng các nguyên tắc này trong thực tiễn.

- Kiểm toán tài chính chú trọng các thông tin kế toán và đặc biệt là sự diễn giải các thông tin này theo một ngôn ngữ đã chọn.

- Kiểm toán tài chính nhằm đưa ra một quan điểm có trách nhiệm và độc lập: nó được thể hiện ở sự ràng buộc trách nhiệm của kiểm toán viên đối với các quan điểm được phát biểu. Đây cũng là một quan điểm độc lập vì nó không phụ thuộc vào người phát hành lẫn người sử dụng thông tin. Có thể tìm thấy quan điểm trách nhiệm và độc lập trong điều lệ và chuẩn mực hành sự của kiểm toán viên.

Tại Việt Nam, hiện nay có 2 loại hình kiểm toán tài chính:

- Kiểm toán nhà nước: được thực hiện bởi các kiểm toán viên là công chức. Loại hình kiểm toán này mang tính chất cưỡng hành, nhằm thiết lập một sự kiểm tra và kiểm soát của các cơ quan chức năng nhà nước đối với hoạt động kinh tế của doanh nghiệp.

- Kiểm toán độc lập: thực hiện theo các hợp đồng kiểm toán ký kết giữa một công ty kiểm toán với các khách hàng có yêu cầu. Tuy mới xuất hiện từ năm 1991, nhưng kiểm toán độc lập đã đạt được những thành tựu đáng khích lệ. Theo dự báo trong những năm phát triển tới, nhu cầu thị trường kiểm toán sẽ còn mở rộng thêm nữa.

Tuy nhiên cũng từ quá trình hình thành và phát triển trên đã cho thấy những vướng mắc, những tồn tại cần khắc phục. Đó là:

1. Việc đào tạo nhà kiểm toán viên: hầu hết các kiểm toán viên của chúng ta chưa kinh qua đào tạo chính quy về kiểm toán. Tại các nước phát triển các kiểm toán viên đều được đào tạo có hệ thống và phải kinh qua các kỳ thi tuyển chọn gắt gao của các tổ chức nghề nghiệp (thí dụ: tại Mỹ có chức danh C.P.A.-certified in public accountant - tại Pháp, có chức danh Expert comptable).

Sự hạn chế về mặt kỹ thuật nghề nghiệp đã làm cho việc hành sự kiểm toán viên có những mặt hạn chế và ảnh hưởng nhất định đến chất lượng kiểm toán.

2. Việc ban hành chính thức các nguyên tắc, các chuẩn mực nghề nghiệp, cũng như các văn bản pháp lý liên quan đến việc hành nghề và giải quyết các tố tụng có thể xảy ra giữa khách hàng và kiểm toán.

Việc gì sẽ xảy ra nếu tổ chức một trận thi đấu bóng đá mà ở đó các điều lệ thi đấu không được qui định một cách đầy đủ và rõ ràng. Đây là phần việc thuộc về các cơ quan quản lý kiểm toán và cơ quan pháp luật.

Tuy có những tồn tại vướng mắc cần khắc phục, nhưng không thể phủ nhận được những thành tựu, những đóng góp đáng khích lệ mà ngành kiểm toán non trẻ của chúng ta đã mang lại trong thời gian qua ♣